Bibliotheca Palatina

Bibliotheca Palatina – jedna z najważniejszych niemieckich bibliotek renesansu, mieszcząca się w Heidelbergu do początku XVII w. Posiadała bogate zbiory średniowiecznych rękopisów oraz inkunabułów, nazywana "matką bibliotek". Obecnie, dawne zbiory *Bibliotheca Palatina* znajdują się m.in. w Bibliotece Watykańskiej i w bibliotece Uniwersytetu w Heidelbergu.

Bibliotheca Palatina

Codex Manesse: minnesinger Von Obernburg

Państwo	Niemcy
Miejscowość	Heidelberg
Data założenia	1421
Data likwidacji	grudzień 1622
Rodzaje zbiorów	ok. 3.500 manuskryptów, 12.000 starodruków

Spis treści

Historia
- Zbiory
- Wojna trzydziestoletnia
- Czasy współczesne

Zobacz też

Przypisy

Bibliografia

Linki zewnętrzne

Historia

Początki biblioteki sięgają pierwszych zbiorów zapisanych w 1421 przez księcia elektora Palatynatu Ludwika III (1410-1436) uniwersytetowi w Heidelbergu. Po śmierci Ludwika zbiory zostały udostępnione profesorom wszystkich fakultetów w kościele św. Ducha w Heidelbergu.

Z inicjatywy księcia Ottona Henryka (1556-1559) zbiory te połączono z biblioteką uniwersytecką oraz biblioteką pałacową, tworząc *Bibliotheca Palatina*. Nowa biblioteka powstała na wzór biblioteki uniwersytetu w Wittenberdze, lecz w przeciwieństwie do niej nie znajdowała się na zamku a w centrum miasta, w kościele św. Ducha. Po wprowadzeniu reformacji, konsolidacja biblioteki oraz przemianowanie uniwersytetu na wyższą szkołę ewangelicką, pozwoliły Ottonowi Henrykowi stworzyć potężne centrum edukacji protestanckiej.

Budynek biblioteki uniwersyteckiej w Heidelbergu

Zbiory

Biblioteka posiadała między innymi: Ewangeliarz z Lorsch (niem. *Lorscher Evangeliar*) ze szkoły dworskiej Karola Wielkiego, *Codex Manesse* (cpg 848[1]) oraz *Falkenbuch* (*De arte venandi cum avibus*, cpl 1071[2]) cesarza Fryderyka II.

Ewangeliarz z Lorsch, Jan Ewangelista

Po śmierci jednego z najbogatszych kupców z Augsburga, Ulricha Fuggera (1526-1584), biblioteka otrzymała 86 cennych manuskryptów, m.in. rękopis Ottfrieda von Weißenburga (cpl 52), dzieło Kopernika *De revolutionibus* oraz ilustrowany manuskrypt Zwierciadła saskiego (cpg 164). Joseph Scaliger uważał, że biblioteka Fuggera posiadała dzieła cenniejsze od papieskiej[3].

Na początku XVII w. biblioteką zarządzał filolog Jan Gruter (1560-1627), znany jako wydawca *Inscriptiones antiquae totius orbis Romanae*. Czynił systematyczne zakupy literatury niemieckiej oraz światowej, m.in. takich autorów jak: Jakob Wimpheling, Eobanus Hessus, Denis Godefroy, Marquard Freher czy Martin Opitz.

Wojna trzydziestoletnia

Fryderyk II w księdze *De arte venandi cum avibus (pol. O sztuce polowania z ptakami)*

Posiadając tak cenne zbiory, biblioteka uchodziła za "matkę wszystkich bibliotek". Katolicy uważali ją za siedlisko herezji z uwagi na bogatą kolekcję teologicznych dzieł protestanckich. Kiedy w sierpniu 1622 r. Palatynat został zdobyty przez wojska ligi katolickiej pod dowództwem Tilly'ego, książę bawarski Maksymilian I chciał przenieść bibliotekę do Monachium. Musiał jednak odstąpić od tego zamiaru z uwagi na osobistą prośbę papieża Grzegorza XV, który zarządził przewiezienie biblioteki do Rzymu[4]. Jedynie tzw. Biblia Ottona Henryka[5] oraz śpiewnik Ottona Henryka znalazły się w Monachium.

Wywóz zbiorów do Rzymu organizowany był już od grudnia 1622 r. przez wysłańców papieskich oraz późniejszego bibliotekarza Biblioteki Watykańskiej Leo Allatiusa (1586-1669). Do Watykanu zabrano również wybrane egzemplarze ze zbiorów innych bibliotek w Heidelbergu, m.in. z prywatnej biblioteki książęcej, biblioteki uniwersyteckiej, kancelarii książęcej oraz prywatnych zbiorów Jana Grutera ostatniego bibliotekarza *Bibliotheca Palatina*.

W sierpniu 1623 r. Biblioteka Watykańska otrzymała 184 skrzynie z ok. 3.500 manuskryptów oraz 12.000 starodruków, w większości pozbawionych okładek, by zmniejszyć ciężar ładunku[6]. Druki te zostały ponownie oprawione w XVII w. Ponieważ już Otto Henryk pooprawiał większość ksiąg, w zbiorach Palatiny rzadko trafiają się egzemplarze z oryginalną okładką sprzed 1550 r.

Zgodnie z postanowieniami traktatu z Tolentino (1797) papież podarował 37 manuskryptów Republice Francuskiej. Podarunek został zdeponowany w Bibliotece Narodowej w Paryżu. Na mocy ustaleń kongresu wiedeńskiego dotyczących zwrotu dzieł sztuki zagrabionych przez Francję, manuskrypty te zwrócono Niemcom a nie Rzymowi. W 1816 r. książę pruski Karl August von Hardenberg oraz Ignaz Heinrich von Wessenberg uprosili papieża Piusa VII, by podarował niemieckojęzyczne manuskrypty uniwersytetowi w Heidelbergu. 852 manuskrypty wróciły do biblioteki uniwersyteckiej w Heidelbergu w 1816 r.

Czasy współczesne

Liczne starodruki oraz rękopisy w innych językach (niż jęz. niemiecki) znajdują się do tej pory w zbiorach watykańskich. Większość starodruków należy do kolekcji *Stampati Palatini*. W latach 1989-95 wydawnictwo Saur-Verlag z Monachium sporządziło mikrofilmy i opublikowało ponad 21.000 mikro-fiszek.

W 1998 r. biblioteki uniwersytecka i miejska w Kolonii odnalazły 67 tomów pochodzących z dawnych zbiorów *Bibliotheca Palatina*.

Od 2003 r. 27 ilustrowanych manuskryptów z *Bibliotheca Palatina* jest dostępnych w formacie elektronicznym[7].

Zobacz też

- Antologia Palatyńska

Przypisy

1. cpg to skrót od *Codices Palatini Germanici* oznaczający niemieckojęzyczne manuskrypty w zbiorach *Bibliotheca Palatina*
2. cpf to skrót od *Codices Palatini Latini* oznaczający manuskrypty łacińskie w zbiorach *Bibliotheca Palatina*
3. „The Classical Journal for March and June 1816". Tom 13 (Marzec – Czerwiec 1816). s. 212 (ang.). [dostęp 1 lutego 2009].
4. Papież wspierał Maksymiliana w czasie wojny trzydziestoletniej
5. Rękopis znalazł się w bibliotece dworskiej w Monachium. W 1632 r. został zabrany przez najeźdźców szwedzkich do Gothy, skąd w 1920 r. w wyniku wymiany powrócił (siedem tomów pozostających w Gocie) do Heidelbergu. Pozostałe dwa tomy odkupiła z rąk prywatnych Biblioteka Bawarii
6. Allatius miał zatrzymać dla siebie 12 skrzyń
7. Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg: Spätmittelalterliche Bilderhandschriften aus der Bibliotheca Palatina – digital (http://www.ub.uni-heidelberg.de/helios/fachinfo/www/kunst/digi/welcome.html) (niem.). [dostęp 1 lutego 2009].

Bibliografia

- Leonard Boyle, Elmar Mittler (Wyd.): *Bibliotheca Palatina, Druckschriften, Mikrofiche-Ausgabe*. Monachium: 1989-1995. ISBN 3-598-32919-9. (niem.)
- Elmar Mittler (Wyd.): *Bibliotheca Palatina, Druckschriften, Katalog zur Mikrofiche-Ausgabe*. Monachium: 1999. ISBN 3-598-32886-9. (niem.)
- Ludwig Schuba: *Die medizinischen Handschriften der Codices Palatini Latini in der Vatikanischen Bibliothek*. Wiesbaden: Dr. Ludwig Reichert Verlag, 1981. ISBN 978-388-226-0601. (niem.)
- Ludwig Schuba: *Die Quadriviums-Handschriften der Codices Palatini Latini in der Vatikanischen Bibliothek*. Wiesbaden: Dr. Ludwig Reichert Verlag, 1992. ISBN 3-88226-515-9. (niem.)
- Dorothea Walz: *Die historischen und philosophischen Handschriften der Codices Palatini Latini in der Vatikanischen Bibliothek (Cod. Pal. Lat. 921 – 1078)*. Wiesbaden: Dr. Ludwig Reichert Verlag, 1999. ISBN 3-89500-046-9. (niem.)

- Wolfgang Metzger: *Die humanistischen, Triviums- und Reformationshandschriften der Codices Palatini latini in der Vatikanischen Bibliothek (Cod. Pal. Lat. 1461 – 1914)*. Wiesbaden: Dr. Ludwig Reichert Verlag, 2002. ISBN 3-89500-214-3. (niem.)

Linki zewnętrzne

- Bibliotheca Palatina: wersja elektroniczna (http://www.ub.uni-heidelberg.de/helios/digi/palatina-digital.html) (niem.). [dostęp 1 lutego 2009].

Źródło: „https://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Bibliotheca_Palatina&oldid=59966396”

Tę stronę ostatnio edytowano 1 cze 2020, 17:29. Tekst udostępniany na licencji Creative Commons: uznanie autorstwa, na tych samych warunkach (http:https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.pl), z możliwością obowiązywania dodatkowych ograniczeń. Zobacz szczegółowe informacje o warunkach korzystania (http:https://foundation.wikimedia.org/wiki/Warunki_korzystania).